

ся ситуація, що українські суди тлумачать рішення Європейського суду з прав людини по-різному, це стосується рішення Європейського суду з прав людини від 24.06.2003 року «Стретч проти Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії» (Stretch v. United Kingdom, 44277/98). Деякі суди відмовляються керуватися рішеннями Європейського суду – в 2012 р. Волинський апеляційний суд. Проте є й позитиви, в 2012р. Миколаївський окружний адміністративний суд виніс рішення керуючись рішеннями Європейського суду з прав людини «Булвес» АД проти Болгарії, «Бізнес Супорт Центр» проти Болгарії, «Інтерсплав» проти України». Ще одною із проблем є забезпечення суддів опублікованим перекладом повних текстів рішень. Згідно статті 18 Закону суди мають використовувати офіційний переклад рішення Суду, що надрукований у офіційному виданні, або, за відсутності перекладу, оригінальним текстом. Виконання вказаної функції покладається на державний орган, відповідальний за організаційно-матеріальне забезпечення судів. Станом на сьогодні немає інформації про стан забезпечення судів, як і інших правників, офіційними перекладами рішень Суду.

Таким чином, рішення Європейського суду з прав людини мають важливе значення в процесі становлення України як правової, соціальної, демократичної держави. Потрібно зазначити, що заходи виконання рішень Європейського суду з прав людини розроблені проте невідпрацьовані на практиці. Однак незважаючи на це вони є обов'язковим і у кожному випадку повинні виконуватися у якомога коротші строки.

Коліна А. О.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри господарського права і процесу*

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ ГОСПОДАРСЬКО- ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Судова практика свідчить про те, що сторони часто зловживають своїми процесуальними правами. Наприклад, в Інформаційному листі Вищого господарського суду України від 15.03.2010 № 01-08/140 «Про деякі питання запобігання зловживанню процесуальними правами у господарському судочинстві» кваліфікуються загалом як зловживання процесуальними правами, такі дії сторін, як «заявлення численних необґрунтованих відводів суддям господарських судів, нез'явлення представників учасників судового процесу в судові засідання без поважних причин та без повідомлення причин, подання необґрунтованих клопотань про вчинення судом процесуальних дій, подання зустрічних позовів без дотримання вимог Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК), одночасного оскарження судових рішень в апеляційному і в касаційному

порядку, подання апеляційних та касаційних скарг на судові акти, які не можуть бути оскаржені, тощо». При цьому за наслідками таких дій господарським судам пропонується вживати різноманітні заходи примусу, що мають ознаки господарсько-процесуальної відповідальності, у тому числі: «продовжити розгляд справи, в якій заявлено відвід, у тому ж засіданні», «притягти позивача до відповідальності, встановленої пунктом 5 статті 83 ГПК, або залишити позов без розгляду (пункт 5 статті 81 ГПК), або вжити обох цих заходів одночасно», «відкласти розгляд справи (стаття 77 ГПК), вжити заходів, передбачених пунктом 5 статті 83 ГПК», застосувати «покладення на особу, що припустилася зловживання, державного мита (сьогодні це стосується судового збору – авт.) незалежно від результатів вирішення спору (частина друга статті 49 ГПК)»; застосувати «стягнення штрафу з винної сторони в доход Державного бюджету України (пункт 5 статті 83 ГПК)»; «залишити відповідне клопотання (заяву, скаргу) без розгляду»; в прийнятті ухвал «відмовляти, не надсилаючи матеріали справ до судів вищих інстанцій», а також «у будь-яких випадках зловживання процесуальними правами господарським судам належить реагувати на відповідні порушення у спосіб, передбачений статтею 90 ГПК, – шляхом винесення окремих ухвал, а за наявності підстав також і надіслання повідомлень органам внутрішніх справ чи прокуратури.

Не обговорюючи загалом проблему ознак заходів процесуальної відповідальності у даному разі, варто звернути увагу на те, що зловживання процесуальними правами не можна ототожнювати із правопорушенням.

Зловживання процесуальними правами хоча б тому не можна розглядати правопорушенням, що правопорушення за природою завжди пов'язане із порушенням права, а не зловживання ним. Не випадково, Є.В. Васьковський у дореволюційній літературі визначав зловживання процесуальним правом як «неприпустиме здійснення права, що спрямоване проти правильного, своєчасного розгляду і вирішення справи або веде до край несправедливих результатів для протилежної сторони» (Васьковський Е. В. Курс гражданского процесса / Е. В. Васьковский. – М. : Изд. Башмаковы, 1915. – Т. 1. – с. 677). Ці думки досить продуктивно розвинуті у сучасних дослідженнях. Зокрема, О. С. Фонова досить ємко, хоча й не формулюючи певне визначення, характеризує зловживання процесуальними правами як користування процесуальними правами «не за призначенням» (Фонова О. С. Зловживання процесуальними правами учасниками господарського процесу // Соц. – ек.проблеми сучас.періоду України, 2008, Вип. 6 (74) – С. 188-199). «Особа, – зазначає О. М. Єрмаков, – може прямо не порушувати вимоги закону, але діяти не відповідно до його мети і заподіяти визначена шкода правам і законним інтересам інших осіб» (Єрмаков А. Н. Арбитражное процессуальное правонарушение / А. Н. Ермаков// Вестник Саратовской государственной академии права. – 2002. – № 3. – с. 124).

При встановленні кваліфікаційних ознак такого правового явища, як зловживання процесуальними правами необхідно враховувати, що не завжди можливо виокремити зловживання правами від намагання стороною реалізувати усі надані їй законом можливості для процесуальної реалізації матеріального права. Ототожнення зловживання процесуальними правами із правопорушенням може призвести до суб'єктивного обмеження тактики та стратегії захисту порушених прав та інтересів. А тому для визначення обсягу поняття зловживання правом не можна підходити спрощено, ототожнюючи його із порушенням процесуального обов'язку.

У контексті вищезазначених рекомендацій Вищого господарського суду України це означає, що не можна порушення процесуальних обов'язків, які не мають виходу на рівень здійснення певного процесуального права, розглядати поряд із зловживанням процесуальними правами. Наприклад, неявка сторони у судове засідання не може бути визначене як зловживання процесуальними правами, адже ГПК України не встановлює обов'язок з'явитися представнику сторони у судове засідання, це його право, реалізація або не реалізація якого не може шкодити розгляду справи на підставі наявних у справі документів. Зловживання процесуальним правом взагалі може мати форму лише діяльності, активних дій щодо здійснення права, хоча й не за призначенням. Тому що інакше будь-яке право ставало б обов'язком, а зловживання процесуальним правом можна було б углядіти у відсутності запитань до сторони, неподанні зауважень на протокол судового засідання та інші повноваження сторін, що було б абсурдним. Але у випадку, коли явка сторони, або його представника визнається судом обов'язковим – у цьому разі неявка означає порушення процесуального обов'язку, що є правопорушенням, а не зловживанням процесуальним правом, тягне процесуальну відповідальність, а не будь-які інші заходи примусу.

Таким чином, зловживання господарським процесуальним правом може бути визнано правопорушенням у випадку активних дій учасника процесу, коли процесуальні права здійснюються ним не за призначенням, призводять до порушення прав інших осіб та мають на меті перешкодити належному здійсненню господарського судочинства.

Войнарівський М. М.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри господарського права і процесу, суддя*

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ САНКЦІЙ ОРГАНАМИ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Спори про скасування актів (рішень) органів Антимонопольного комітету України (далі за текстом – АМКУ) щодо неправомірного застосування адміністративно-господарських санкцій (далі за текстом – АГС)